

змісті "Загального розпису" посадових осіб у всіх управліннях Російської імперії на 1891, 1901 роки, а також у "Алфавітному вказівнику прізвищ", що містяться у цьому розпису [5; 7; 11].

У 1871 році в Михайла Яковича народився син Микола (1877-1933). В майбутньому М.М. Могилянський закінчить фізико-математичний факультет (його природниче відділення) Петербурзького університету і стане відомим вченим-антропологом, завідуючим етнографічним відділенням Руського музею. На політичній ниві Микола Михайлович досягне чималих успіхів. Він, зокрема, деякий час обіймав посаду товариша державного секретаря в уряді гетьмана П.П. Скоропадського, вестиме у 1918 році переговори з представниками Австро-Угорського командування. Після падіння гетьманату він виїде спочатку до Константинополя, а згодом – до Парижу, де впродовж трьох років (з 1921 по 1923 роки) читатиме лекції в Університеті Сорбони. Після цього викладатиме в Руському педагогічному університеті у Празі та в Руському педагогічному інституті імені Яна Каменського. Помер М.М. Могилянський у 1933 році в Празі [12].

Я.Я. Шостака, М.М. Ступіна та М.Я. Могилянського О.Ф. Кістяківський вважав своїми учнями. Саме Олександр Федорович займався їхньою підготовкою з кримінального права в той період, коли всі вони були студентами, а після закінчення ними навчання в університеті як міг допомагав кожному з них готуватися до "професорського звання". Проте жоден з них не виправдав надій свого вчителя, присвятивши себе практичній діяльності. На відміну від відомих сьогодні Д.Г. Тальберга і Л.С. Білогриць-Котляревського, названі учні взагалі не захистили навіть магістерських дисертацій з кримінального права, хоч в період свого навчання на юридичному факультеті Київського університету й підготували ґрунтовні дослідження з різних проблем кримінального права. Проте це аж ніяк не означає, що їх іменам немає місця в історії української науки кримінального права.

1. Шевырин М.В. Кістяківський О.Ф. Щоденник (1874-1879). У двох томах. Т. I. Київ: Наукова думка, 1994. 645 с. Кістяківський О.Ф. Щоденник (1880-1885). У двох томах. Т. II. Київ: Наукова думка, 1995. 583 с.

// Вестник Российской Академии наук. – 1996. – Том 66. – № 12. – С. 1133-1138. 2. Харитоновна О.В. Кримінально-правові погляди О.Ф. Кістяківського: наукова спадщина та її значення для сучасних кримінально-правових досліджень: монографія. – Х.: Право 2010. – 252 с. 3. Адрес-календарь. Общая роспись всех чиновных особ в государстве, на 1858-1859 год. Часть I. Власти и места центрального управления и ведомства их / "Алфавитный указатель фамилий, содержащихся в адрес-календаре части II, на 1858 год". – С.-Петербург: В Типографии Императорской Академии наук. – 112 с. 4. Кістяківський О.Ф. Щоденник (1874-1885). У двох томах / Упоряд.: Шандра В.С., Бутич М.І., Глущук І.І., Франко О.О. Ред. кол.: І.Л. Бутич (відп. ред.). – Том 1. 1874-1879. – К.: Наукова думка, 1994. – 643 с. 5. Адрес-календарь. Общая роспись начальствующих и прочих должностных лиц по всем управлениям в Российской империи на 1891 год. Часть I. Власти и места центрального управления и ведомства их. – Санктпетербург: Типография Правительствующего Сената, 1891. – Раздел второй. – Отделение XIV "Министерство юстиции" (подотд. "Судебные округа"). – 740 столб. 6. Алфавитный указатель фамилий, содержащихся в I части адрес-календаря на 1899 год // Адрес-календарь. Общая роспись начальствующих и прочих должностных лиц по всем управлениям в Российской империи на 1899 год. Издание Инспекторского отдела Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. Часть I. Власти и места центрального управления и ведомства их. – С.-Петербург: Типография Правительствующего Сената, 1899. – 72 с. 7. Алфавитный указатель фамилий, содержащихся в I части адрес-календаря на 1901 год // Адрес-календарь. Общая роспись начальствующих и прочих должностных лиц по всем управлениям в Российской империи на 1901 год. Издание Инспекторского отдела Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. Части I и II. – Часть I. – С.-Петербург: Сенатская типография, 1901. – 153 с. 8. Адрес-календарь. Общая роспись начальствующих и прочих должностных лиц по всем управлениям в Российской империи на 1901 год. Издание инспекторского отдела Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. – Часть I. Власти и места центрального управления и ведомства их. – С-Петербург: Сенатская типография, 1901. – 1078 столб. 9. История телесных наказаний в России от судебников до настоящего времени. Сочинение кандидата наук Михаила Ступина. Удостоено золотой медалью Советом Императорского университета Св. Владимира. – Владикавказ: Типография Терского областного правления, 1887. – 148 с. 10. Ступин М. Н. Основы государственного устройства России и государственные права русского народа в прошлом и настоящем. Новая Государственная дума. – СПб.: Издание юридического книжного магазина Н.К. Мартынова, 1905. – 123 с. 11. Алфавитный указатель фамилий, содержащихся в I части адрес-календаря на 1891 год // Адрес-календарь. Общая роспись начальствующих и прочих должностных лиц по всем управлениям в Российской империи на 1891 год. Часть I. Власти и места центрального управления и ведомства их. – Санктпетербург: Типография Правительствующего Сената, 1891. – 111 с. 12. Государственный архив Российской Федерации. – ФР – 5787, 1 оп., 166 ед. хр., 1871-1933.

Надійшла до редколегії 20.01.11

Л. Комзюк, канд. юрид. наук, доц.

ГАРМОНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАВ НА БАЗИ ДАНИХ У ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Обґрунтовано необхідність і оптимальні шляхи адаптації законодавства України про бази даних до законодавства ЄС. Проаналізовано відповідний досвід постсоціалістичних європейських країн, зокрема Польщі, Словаччини і Чехії.

Обосновано необходимость и оптимальные пути адаптации законодательства Украины о базах данных к законодательству ЕС. Проанализировано соответствующий опыт постсоциалистических европейских стран, в частности Польши, Словакии и Чехии.

Substantiated necessity and best ways to adapt Ukrainian legislation on databases to the EU legislation. Analyzed the relevant experience of post-socialist European countries, particularly Poland, Slovakia and the Czech Republic.

Ключові слова: Бази даних, право sui generis, гармонізація авторського права в Європейському Союзі, адаптація законодавства.

Ключевые слова: Базы данных, право sui generis, гармонизация авторского права в Европейском Союзе, адаптация законодательства.

Key words: Databases, sui generis right, harmonization of copyright in the European Union, adaptation of legislation.

Директивою 96/9 ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних [найточніший, на нашу думку, український переклад див.: 1, с. 716-724] передбачено обов'язок держав-членів ЄС доповнити вже існуючу авторсько-правову охорону творчих баз даних (далі – БД) виключним правом *sui generis* виробників некреативних баз даних.

Темі охорони прав на БД у контексті європейської інтеграції України поки що не приділено достатньої уваги вітчизняними науковцями. Лише деякі її аспекти частково розглянуті в колективній монографії за редакцією

Ю.Капіці [1, с. 143-147], монографії В.Дроб'язка [2], статтях Г.Андрощука [3] і С.Литвина [4]. Все це актуалізує питання вдосконалення законодавства про БД й викликає необхідність подальшого дослідження цієї проблеми.

Метою цієї статті є аналіз стану охорони прав на БД в Україні через призму його відповідності законодавству Європейського Союзу, висвітлення досвіду країн Центрально-Східної Європи в цій сфері в контексті європейської інтеграції і обґрунтування оптимальних шляхів використання зазначеного досвіду для адаптації вітчизняного законодавства до *acquis communautaire*.

Для більшої ефективності адаптаційної діяльності (як це передбачено Законом України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18.03.2004 р. № 1629-IV) варто було б використати відповідний досвід постсоціалістичних європейських країн, зокрема Польщі, Словаччини і Чехії. Вказані країни адаптували своє законодавство про БД дещо різними способами – внісши відповідні зміни до законів про авторське право і суміжні права (Словаччина – Четверта частина "Особливе право на базу даних", §§ 72-77 [5]) і (Чехія – Глава III "Особливе право виробника бази даних", §§ 88-94 [6]) чи, як Польща, внісши відповідні зміни до закону про авторське право і суміжні права [7] і прийнявши спеціальний закон ("Про охорону баз даних", від 27 липня 2001 р. [8]). Особлива важливість для нас польського, словацького і чеського досвіду розвитку теорії і практики охорони прав на БД зумовлена, принаймні, кількома обставинами. Це, по-перше, схожість загальноісторичного досвіду, проблем і завдань постсоціалістичної трансформації суспільних відносин у цих державах та в Україні; по-друге, значна подібність української, польської, словацької і чеської правових систем.

Актуальною проблемою є також розмежування охорони прав на БД у рамках різних правових інститутів.

Ряд зарубіжних науковців (зокрема, Л.Бентлі і Б.Шерман [9, р. 297-305], В. Калятін та О. Войніканіс [10, с. 13], А.Матляк [11, с. 141-142], С. Станіславска-Клоц [12, с. 195-206, 219]), відносять охорону прав на інвестиційні БД до інституту суміжних прав. Зокрема, В. Калятін та О. Войніканіс порівнюють право виробника БД з правом виробника фонограми, оскільки підставою їх виникнення є "організаційна [а не творча (у вузькому – в контексті сучасної пануючої інтелектуально-правової парадигми – розумінні). – Л.К.] діяльність" [10, с. 13].

Цей підхід застосовується й у законодавстві низки держав (наприклад, Грузії, Росії, Словенії, Угорщини та ін.).

Російський досвід цікавий ще й тим, що в Росії вже діяв спеціальний закон про БД ("Про правову охорону програм для електронних обчислювальних машин і баз даних", від 23 вересня 1992 р.). Цей закон не передбачав охорони виключних прав виробників некреативних баз даних. У процесі гармонізації російського законодавства в рамках співробітництва з ЄС (про що в Україні ще мало відомо) відповідні положення були внесені до глави 71 "Права, суміжні з авторськими" Цивільного кодексу РФ (параграф 5, статті 1333-1336). Тому у зв'язку з набранням чинності частиною четвертою ЦК РФ з 1 січня 2008 р. втратив чинність згаданий спеціальний закон [13, с. 113-115, с. 254].

Варто підкреслити методологічне значення того факту, що в авторських законах Словаччини і Чехії положення щодо БД містяться в окремих спеціально їм присвячених структурних елементах (відповідно, главі і частині). Це є свідченням того, що в зазначених країнах ні законодавець, ні доктрина не відносять їх до інституту суміжних прав (див.: 14, с. 113-116).

У цьому контексті вкажемо на недоцільність ототожнення (змішування) охорони прав на БД в рамках інституту суміжних прав та інституту *sui generis*, що має місце, зокрема, в зазначеній праці В.Дроб'язка. Вважаючи, що "охорону нетворчих баз даних в Україні доцільно забезпечити *sui generis*, яке недавно запроваджено в Російській Федерації", він водночас пропонує, використавши досвід Росії, "до Закону України "Про авторське право і суміжні права" ввести нове суміжне право – право упорядника бази даних, доповнивши III розділ "Суміжні права" відповідними статтями [2, с. 77-78 та ін]. А С. Станіславска-Клоц навіть висловила погляд на

право *sui generis* виробників БД як на специфічне суміжне право [12, с. 201].

Втім, віднесення норм про некреативні БД до інституту суміжних прав викликає у нас певні застереження, оскільки Директивою 96/9 ЄС все ж передбачено щодо них дещо інший правовий режим (хоча й досить сутнісно споріднений із суміжними правами). Все ж, дискусійною вважаємо точку зору С. Литвина про те, що ""суміжність", яка має місце у виконаннях і навіть у фонограмах, втрачається у змісті баз даних і в правах видавця, тобто там, де авторських прав не просто немає, але, більше того, передбачається їхня відсутність" [4, с. 263]. Водночас, не існує, на нашу думку, ніякої загрози розмивання меж інституту суміжних прав у зв'язку з можливим включенням до нього норм щодо БД, на що вказує С. Литвин [4, с. 263], адже за своєю юридичною природою він і так настільки гетерогенний і "еластичний", що ці норми якісно не збільшать його наявну неоднорідність.

Тому, визначаючи перспективи охорони прав на БД, потрібно визначитися у виборі оптимального інституту – або суміжних прав, або *sui generis*. Ця ситуація вибору не зникає навіть від того, що є підстави вважати інститут суміжних прав таким собі правом *sui generis* щодо авторського права у вузькому розумінні в рамках інституту вищого рівня – авторського права і суміжних прав (або, якщо застосувати концептуальні підходи А. Дітца та інших зарубіжних науковців, які автор поділяє, – авторського права у широкому розумінні).

Наша позиція полягає в тому, що в Україні варто віддати перевагу варіанту запровадження (відповідно до вимог ЄС) додаткової (понад авторсько-правову) спеціальної, *sui generis*, охорони прав на БД шляхом прийняття спеціального закону, що передбачав би режим їх комплексної кумулятивної охорони. Існуючу в ст. 10 Закону України "Про авторське право і суміжні права" бланкетну норму з цього питання варто сформулювати більш чітко і розгорнуто, із відсиланням на спеціальний закон про БД. Відповідні положення мають міститись і в ЦК. При цьому, використавши польський досвід, доцільно передбачити набрання чинності законом про БД і змінами, внесеними до ЦК, одночасно з набранням чинності угодами між Україною та ЄС про асоціацію і поглиблену зону вільної торгівлі (у польському варіанті – зі вступом до ЄС, що для України є досить віддаленою перспективою).

Дослідники сходяться на думці, що авторсько-правова охорона БД, передбачена Директивою 96/9 ЄС, співпадає з охороною, що надається законодавством України. Але при цьому варто звернути увагу, що відповідно до ст. 3 (1) творчі БД охороняються авторським правом **як такі**. Саме це формулювання потрібно включити до майбутнього вітчизняного закону про БД і до ЦК. Не виключаємо, що воно є свідченням початку формування окремого комплексного інституту охорони прав на БД.

Що ж стосується змісту прав на інвестиційні БД, то при запровадженні (у процесі адаптації вітчизняного законодавства) норм щодо охорони виключних прав *sui generis* виробників цих баз даних потрібно передбачити норми, аналогічні тим, які містяться у вказаній Директиві 96/9 ЄС. Саме так поступили в свій час, зокрема, в Польщі, Словаччині і Чехії.

Основними з цих норм є:

➤ Право виробника БД перешкоджати вилученню і/або повторному використанню всього змісту БД або значної, визначеної кількісно або якісно, частини змісту БД, одержання, перевірка або представлення змісту якої свідчать про істотне інвестування з точки зору якості чи кількості (ст. 7 (1)). При цьому

під "вилученням" мається на увазі "постійне або тимчасове перенесення всього або істотної частини змісту бази даних на іншій носій будь-яким способом і в будь-якій формі" (ст. 7(2)(а), а під "повторним використанням" розуміється "будь-яка форма публічного надання всього або істотної частини змісту бази даних шляхом розповсюдження копій, прокату, передачі в безпосередньому зв'язку з налагодженням видачі даних або в іншій формі" (ст. 7(2)(б).

➤ Не допускається "вилучення і/або неодноразове повторне і систематичне використання неістотних частин змісту БД, що складає дії, які суперечать нормальному використанню даної бази даних або яке завдало б не виправданій шкоди законним інтересам виробника баз даних" (ст. 7 (5)).

➤ Відповідно до ст. 8, якщо БД надана невизначеному колу осіб, законний користувач має право вилучати і/або повторно використовувати несуттєві частини її змісту, з якою б метою це не здійснювалось. Проте користувач не може виконувати дії, які суперечать нормальному використанню цієї БД, або які не виправданим способом завдають шкоду законним інтересам виробника БД.

➤ Винятки з права *sui generis* стосуються БД, наданих у користування невизначеному колу осіб. Законний користувач має право вилучати і/або повторно використовувати суттєву частину змісту БД, коли йдеться про: а) вилучення для використання для власних потреб змісту неелектронної БД; б) про використання даних метою ілюстрації у процесі навчання або з науково-дослідною метою за умови зазначення джерела і тією мірою, якою це виправдано некомерційною метою цих дій; с) про вилучення і/або повторне використання в інтересах суспільної безпеки або адміністративного чи судового процесу (ст. 9).

➤ Строк дії права *sui generis* починається з моменту закінчення виготовлення БД та закінчується через п'ятнадцять років, рахуючи з початку року, наступного за датою виготовлення. Якщо БД надається невизначеному колу осіб і п'ятнадцятирічний строк з дати її виготовлення ще не закінчився, строк охорони правом *sui generis* встановлюється в п'ятнадцять років від року, який слідує за датою, коли БД вперше була надана невизначеному колу осіб (ст. 10).

Потребує уточнення твердження С. Литвина про те, що право *sui generis* "не використовується відносно змісту бази даних, якщо твори, що складають її зміст, вже охороняються авторським правом або суміжними правами" [4, с. 264]. Адже у ст. 7 (4) Директиви 96/9 ЄС прямо вказується, що право *sui generis* застосовується незалежно від можливості БД чи змісту даної БД одержати охорону авторським правом або будь-яким іншим правом і що охорона БД правом *sui generis* не відмінняє прав, існуючих щодо їх змісту. Відповідні положення містяться і з законодавств Польщі, Словаччини і Чехії (наприклад, § 72 словацького закону [5], ч. 1 § 88а чеського закону [6]).

На цінності кумулятивності охорони прав на БД, передбаченої Директивою 96/9 ЄС, наголошують зарубіжні дослідники, зокрема С. Станіславська-Клос [12, с. 208-210], а Я. Барта і Р. Маркевіч охарактеризували як "абсурдну" позицію польського законодавця, який передбачив у згаданому вже нами законі про БД лише право *sui generis*, виключивши не лише кумулятивність, але й альтернативність охорони прав [12, с. 222].

Розробляючи проект закону про БД, потрібно, на нашу думку, взяти до уваги застереження щодо можливих негативних наслідків фактично безстрокової охоро-

ЄС про надання нового строку охорони при будь-якій "істотній зміні змісту" БД. Зокрема, на Дипломатичній конференції ВОІВ з деяких питань авторського права і суміжних прав у 1996 р. у цьому контексті навіть вказувалося на загрозу для наукового, науково-технічного і суспільного розвитку [15, с. 99]. Одним із пропонуванних шляхів уникнення такої ситуації є закріплення в законі про БД поняття "нової БД", яка є результатом "істотної зміни змісту" "старої" БД, і забезпечення можливості правомірного використання "старої" БД для усіх, хто набув цього права у встановленому законом чи договірному порядку, незалежно від такої ж можливості використання "нової БД". Строк охорони прав на "стару" БД не повинен перевищувати 15 років.

Ми не можемо погодитись з висновком Ю.Капіци [1, с. 146], що, оскільки зміст права *sui generis* "передбачає охорону інвестицій та захист від недобросовісної конкуренції, найбільш доцільним є введення відповідних норм у Законі України "Про інвестиційну діяльність", а також "Про захист від недобросовісної конкуренції", адже названі закони регулюють зовсім інші за природою суспільні відносини. Хоча в деяких країнах (США, Японії та ін.) і досі застосовуються саме норми законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, в цілому зарубіжний досвід свідчить, що це вже "пройдений етап" і така охорона є недостатньою [12, с. 323-325, 344-345]. При цьому не варто ставити під сумнів доцільність співіснування Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" і спеціальних законів щодо охорони прав на певні об'єкти ІВ, наприклад, Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг". Адже в окремих статтях Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" йдеться не про набуття, об'єкти, суб'єктів, зміст і захист прав на знаки для товарів та послуг (що врегульовано у "базовому" законі), а лише про певні додаткові спеціальні аспекти захисту прав на знаки для товарів та послуг (в адміністративному порядку) і лише у випадках, коли порушення прав пов'язане з недобросовісною конкуренцією. Тому норми Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" можуть мати лише субсидіарне значення для захисту прав на нетворчі БД.

Крім того, значимість проблематики БД (особливо в контексті формування економіки знань та інформаційного суспільства) зумовлює потребу у всебічному, розгорнутому і комплексному врегулюванні всіх аспектів охорони прав на них в одному спеціальному законі. При цьому в інформаційному законодавстві, на нашу думку, доцільно по суті врегулювати лише організаційно-правові аспекти використання БД, а норми щодо змісту прав повинні мати бланкетний характер і відсилати до спеціального закону про БД.

Узгодження норм інформаційного права і виключних прав на БД потрібно здійснювати також з урахуванням балансу інтересів особи і суспільства, особливо в контексті забезпечення права на інформацію, передбаченого ст. 34 ("кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір") та ст. 50 ("кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а

також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена") Конституції України.

Показово, що однією з причин блокування у США проектів законодавства про охорону прав на нетворчі БД (не дивлячись навіть на потужні лобістські зусилля інформаційного бізнесу) є побоювання науковців, громадськості і політикуму щодо негативних наслідків такої охоро-

ни для глибоко вкоріненої у суспільстві традиції свободи доступу до незасекреченої інформації (особливо ґрунтовна критика міститься в працях П. Самуельсона). Але, оскільки економічні інтереси США у конкурентній боротьбі з європейською інформаційною індустрією вимагають такого законодавства, продовжується активний пошук компромісних варіантів правового регулювання [2, с. 8-9]. Розв'язання цієї проблеми у США може бути корисним для вдосконалення законодавства з метою надання соціально збалансованого характеру виключним правам *sui generis* на БД і в Європі, в тому числі в Україні.

Ще одним нагальним питанням є необхідність подолання неспроможних у теоретичному і практичному плані правових конструкцій "права власності на інформацію", що використовуються в інформаційному законодавстві, наприклад, у Законі України "Про інформацію" та ін.

Уточнити потрібно і формулювання ст. 118 ЦК щодо можливості (властивості) інформації як об'єкта цивільних прав (ст. 117 ЦК) "вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва або іншим чином", оскільки тут правильніше було б говорити про відчуження прав на інформацію як "безтілесну річ", яку фізично відчужити неможливо.

У контексті вдосконалення методологічних засад інституту права ІВ, зокрема й права ІВ на БД, потребує змін і формулювання ст. 41 Конституції України ("кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності"), в якій втілена вже давно застаріла так звана "пропрієтарна" концепція ІВ. Натомість, в Конституції слід у загальній формі закріпити гарантії охорони і захисту прав ІВ.

Отже, для адаптації законодавства України про БД до законодавства Європейського Союзу, з нашої точки зору, доцільно було б:

- 1) використати відповідний досвід постсоціалістичних європейських країн, зокрема Польщі, Словаччини і Чехії;
- 2) запровадити (відповідно до Директиви 96/9 ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня

1996 року про правову охорону баз даних) додаткову (понад авторсько-правову) спеціальну, *sui generis*, охорону прав на БД шляхом прийняття спеціального закону про БД, що передбачав би режим їх комплексної кумулятивної охорони;

3) існуючу в ст. 10 Закону України "Про авторське право і суміжні права" бланкетну норму з цього питання сформулювати більш чітко і розгорнуто, із відсиланням на вказаний спеціальний закон про БД;

4) внести зміни до ЦК України, які б містили відповідні положення.

1. Капіца Ю.М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За ред. Ю.М.Капіци. – К. : Слово, 2006. – 1104 с. 2. Дроб'язко В.С. Охорона баз даних: міжнародні, регіональні, національні аспекти : монографія / В.С. Дроб'язко. – К. : ТОВ "Лазурит-Поліграф", 2008. – 132 с. 3. Андрощук Г. Право інтелектуальної власності на неоригінальні бази даних: аналіз регіонального і національного законодавства / Г. Андрощук // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 4. – С. 25-37. 4. Литвин С.І. Зміст суб'єктивного права "sui generis" на неоригінальну копію даних (базу даних) / С.І. Литвин // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1 (48). – С. 256-265. 5. Zákon zo 4. decembra 2003 o autorském práve a práвах súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) // Zbierka zákonov č. 618/2003 (Zmena: 84/2007 Z.z., 220/2007 Z.z.). 6. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů ze dne 7. dubna 2000 (autorský zákon) // Sbírka zákonů č. 121/2000 (ve znění zákonů č. 81/2005 Sb. z., č. 61/2006 Sb. z., č. 186/2006 Sb. z., č. 216/2006 Sb. z.). 7. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych – tekst jednolity // Dz. U. – 2000. – Nr. 80. – Poz. 904 (ze zmianami). 8. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych // Dz. U. – 2001. – Nr. 128. – Poz. 1402. 9. Bently L. Intellectual Property Law. Second Edition / L. Bently, B. Sherman. – Oxford : Oxford University Press, 2004. – 1131 p. 10. Калятин В.О. Содержание базы данных как новый объект правового регулирования / В.О. Калятин, Е.А. Войничанис // Законодательство. – 2007. – № 2. – С. 13-15. 11. Matlak A. Prawo autorskie w europejskim prawie wspólnotowym / A. Matlak. – Kraków : ZAKAMYCZE, 2002. – 428 s. 12. Stanisławska-Kłoc S. Ochrona baz danych / S. Stanisławska-Kłoc. – Kraków : ZAKAMYCZE, 2002. – 392 s. 13. А.Л. Маковский. Комментарий к части четвертой Гражданского кодекса Российской Федерации / Под. ред. А.Л. Маковского; вступ. ст. В.Ф. Яковлева; Иссл. центр частн. права. – М. : Статут, 2008. – 715 с. 14. Šebelová M. Autorské právo : zákon, komentáře, vzory a judikatura / M. Šebelová. – Brno : Computer Press, 2006. – 196 s. 15. Судариков С.А. Право интеллектуальной собственности : учеб. / С.А. Судариков. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 368 с.

Надійшла до редколегії 20.01.11

УДК 347.764 (477)

Н. Пацурія, канд. юрид. наук, доц.

СТРАХУВАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН

У статті досліджуються актуальних питань соціально – економічного феномену страхування як об'єктивного атрибуту ринкової економіки.

В статтє исследуются актуальных вопросов социально – экономического феномена страхования как объективного атрибута рыночной экономики.

In the article probed pressing questions socio-economic phenomenon of insurance as objective attribute of market economy.

Ключові слова: страхування, соціально-економічна сутність страхування, функції страхування.

Ключевые слова: страхование, социально-экономическая сущность страхования, функции страхования.

Key words: insurance, socio-economic essence of insurance, functions of insurance.

Сучасний етап розвитку України потребує вдосконалення страхових відносин та створення ефективної системи формування страхових фондів, які б дієво впливали на соціальний захист населення та розвиток системи господарювання.

Актуальність теми. Проблеми раціоналізації соціального навантаження на економіку особливо актуальні для сучасної України. Перед нашою державою стоїть завдання побудови такої системи ефективного розвитку підприємництва та рівень розвитку економіки України. Розв'язання цього питання лежить у площині страхування і забезпечення його можливостей як механізму надання гарантій розвитку та соціально-економічних стандартів населення в країні.

Ажан на сучасному етапі розвитку страхування в Україні перебуває в стані становлення а його розвиток супроводжується проблемами нормативного, правового, організаційно-методичного, інформаційно-аналітичного характеру та недосконалістю державного регулювання страховою діяльністю [18, 3].

Історію виникнення та розвитку страхування досліджували: В.Р. Ідельсон, В.К. Райхер, Л.І. Рейтман, В.І. Сєребровський, В.К. Турбіна, Ю.Б. Фогельсон, Г.Ф. Шершеневич, М.Я. Шимінова, В.П. Янишен та інші автори.

Окремі аспекти теоретико-методологічного обґрунтування сутності страхування досліджувалися у працях таких західних фахівців, як В. Берг, А. Вагнер, Дж. Глаубер, С. Маккі, А. Манес, К. Маркс, М. Міранда, П. Мюллер, В. Нордхаус, К. Пфайффер, М. Ротшильд, П. Са-